

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/74/61/95

RUCHLIWOŚĆ ZAWODOWA I GEOGRAFICZNA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

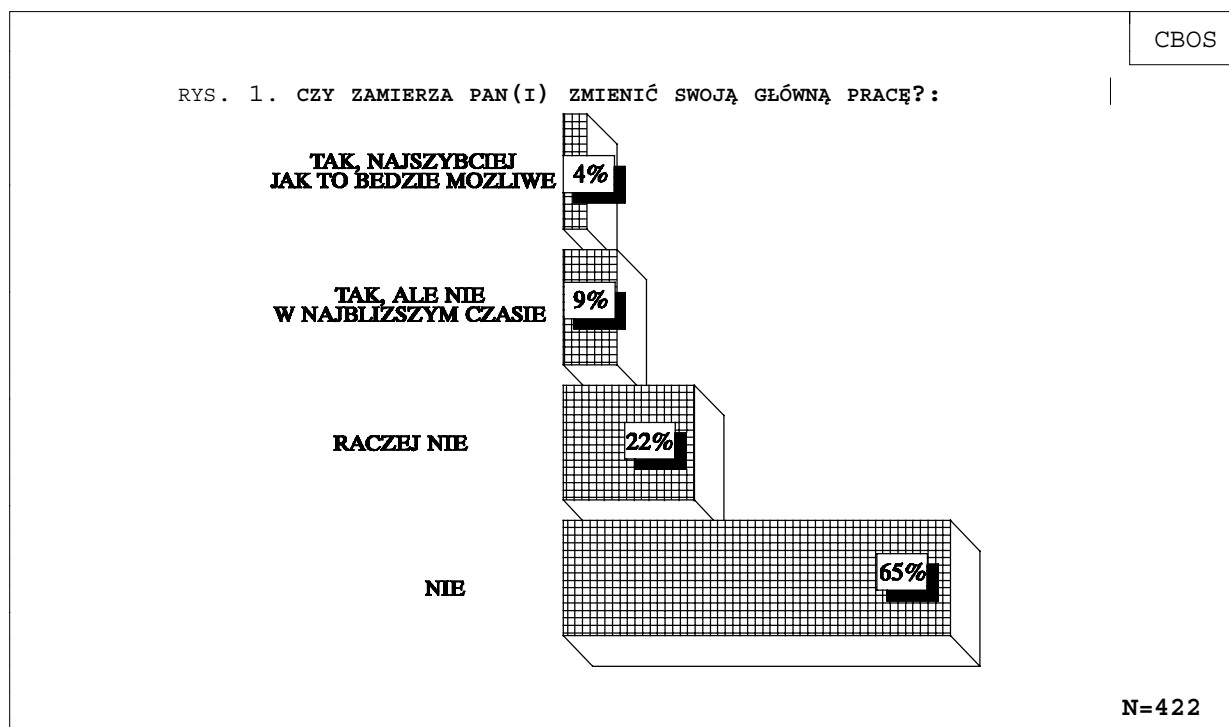
W marcowym sondażu¹ pytaliśmy o zagadnienia związane z ruchliwością zawodową: zmianę pracy, reakcję na ewentualną jej utratę, gotowość do poszukiwań innej lub lepszej pracy oraz ocenę poczucia stabilizacji zatrudnienia. Do wzrostu znaczenia pracy przyczyniło się niewątpliwie bezrobocie oraz narastające poczucie zagrożenia utratą pracy. Nie bez wpływu jest też fakt, że w opinii ankietowanych wzrasta ranga zawodu i pracy jako wartości instrumentalnej, współwyznaczającej status społeczny i materialny rodziny.

Gotowość do zmiany pracy

Zdaniem 59% badanych, Polacy rzadko zmieniają pracę, ale jednocześnie dwie trzecie respondentów twierdzi, że obecnie znalezienie dobrej pracy jest bardzo trudne². Takiemu postrzeganiu mobilności zawodowej towarzyszy niewielka gotowość do zmiany miejsca pracy. Zatrudnionych w charakterze pracowników najemnych zapytaliśmy, czy mają zamiar zmienić swoją główną pracę. Zdecydowana większość ankietowanych nie zamierza tego robić, a ci, którzy deklarują zamiar zmiany pracy, planują to raczej w dalszej przyszłości.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (58) zrealizowano w dniach 4-6 marca '95 na 1208-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Komunikat CBOS "Mobilność w społecznej świadomości", marzec '95.

Zamiar zmiany miejsca zatrudnienia (łącznie: "tak, najszybciej jak to będzie możliwe" i "tak, ale nie w najbliższym czasie") zadeklarowało 13% pracowników najemnych. Zbyt mała liczebność tej grupy nie upoważnia do wysnuwania wniosków ogólnych. Przyjmując jednak zastrzeżenie, że interesująca nas grupa jest nieliczna, warto bliżej przyjrzeć się osobom, które deklarują aktywny stosunek do rynku pracy.

Mężczyźni (17%) częściej niż kobiety (9%) deklarują zamiar zmiany pracy, częściej też faktycznie zmieniali pracę w ciągu ostatnich 5 lat. Najbardziej otwarci na poszukiwanie i zmianę zatrudnienia są ludzie młodzi, mieszkańcy miast i osoby lepiej wykształcone.

Ocena własnych warunków materialnych i osiągnięte dochody na osobę w rodzinie w zasadzie nie różnicują postaw wobec gotowości do podjęcia nowej pracy.

Wśród przedstawicieli różnych kategorii społeczno-zawodowych najmniejszą gotowość zmiany miejsca pracy deklarują robotnicy niewykwalifikowani (6%). Można przypuszczać, że ich postawa - w większym stopniu niż wysoko kwalifikowanych pracowników najemnych - wynika

z przekonania, że trudno im będzie znaleźć pracę o podobnych dochodach (taką opinię deklaruje 95% robotników niewykwalifikowanych). Gotowość do zmiany zatrudnienia wśród przedstawicieli pozostałych kategorii społeczno-zawodowych kształtuje się w zasadzie na tym samym poziomie (13-15%)³.

Co ciekawe, deklarowany zamiar zmiany miejsca pracy wiąże się też z rodzajem sektora gospodarki, w którym pracują ankietowani. Największą gotowość podjęcia nowej pracy deklarują pracownicy najemni zatrudnieni w sektorze prywatnym.

Powszechnie sądzi się, że stabilizacja zatrudnienia w przedsiębiorstwach państwowych jest większa niż w przedsiębiorstwach prywatnych. Wydaje się, że zamiar zmiany pracy deklarowany przez pracowników sektora prywatnego to potwierdza. Wyjaśnienia tego stanu rzeczy można szukać w przeświadczeniu, że praca u prywatnego przedsiębiorcy daje dość duże zarobki, ale często jest to zatrudnienie na umowę-zlecenie, nie dające poczucia stabilizacji i prawa do ubezpieczenia⁴.

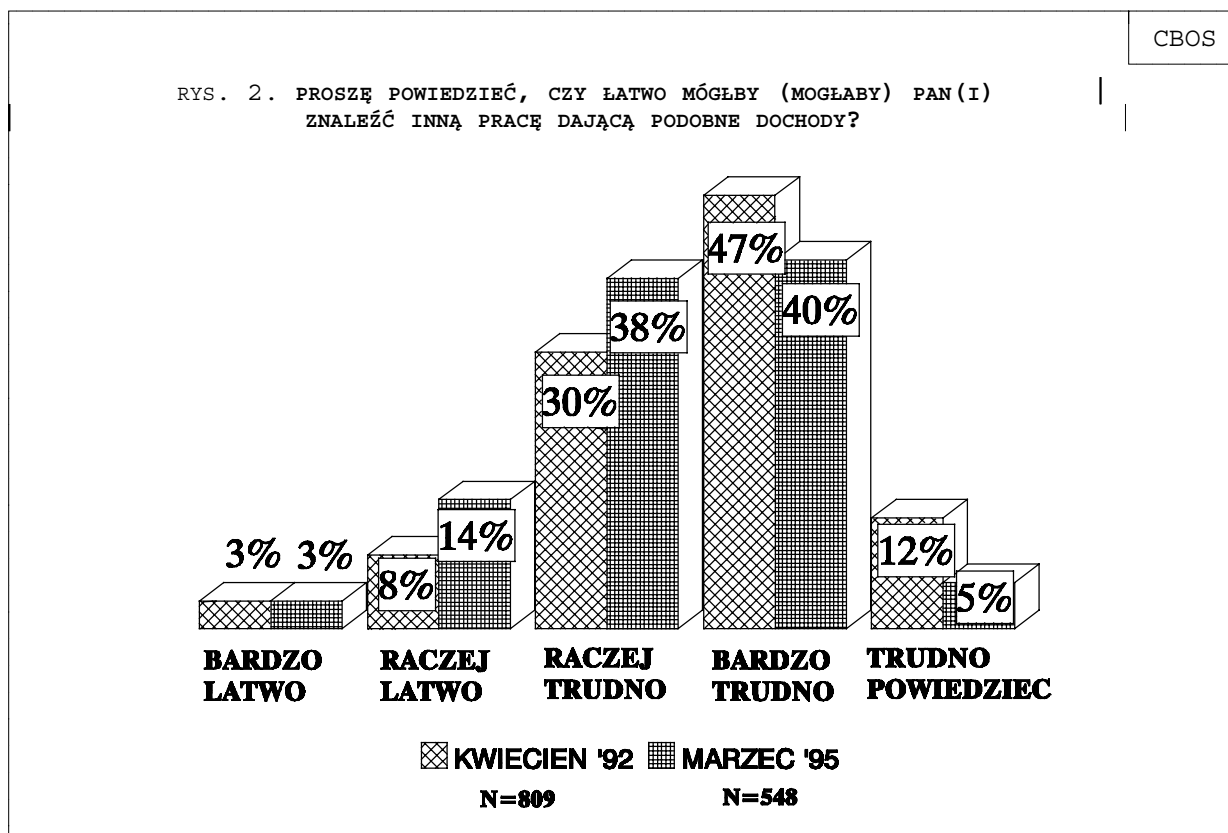
Większą gotowość do zmiany swojej głównej pracy częściej deklarują osoby, które były mobilne zawodowo w ciągu ostatnich 5 lat oraz badani, którzy sądzą, że łatwo byłoby im znaleźć pracę dającą podobne dochody.

Dwie trzecie ankietowanych (64%) nie zamierza zmieniać pracy. Zdecydowaną wolę pozostania w obecnym miejscu zatrudnienia deklarują (nieco częściej niż inni pracownicy najemni) osoby powyżej 45 roku życia i robotnicy niewykwalifikowani. Są to grupy społeczne, które - jak się powszechnie sądzi - mają najmniejsze szanse znalezienia pracy. Robotnicy niewykwalifikowani raczej nie myślą o "karierach zawodowych", a osoby starsze mają już za sobą okres największej aktywności zawodowej.

³ W badaniu "Ekonomiczny wymiar życia codziennego" zrealizowanym przez CBOS w 1992 roku największą gotowość do zmiany pracy deklarowali prywatni przedsiębiorcy (28%), a następnie kadra kierownicza i inteligencja (19%). Obecnie kadra kierownicza i inteligencja deklaruje nieco mniejszą gotowość zmiany pracy (13%) niż pracownicy umysłowi, pracownicy fizyczno-umysłowi i robotnicy wykwalifikowani (po 15% w każdej grupie). Spośród wszystkich kategorii społeczno-zawodowych robotnicy niewykwalifikowani wykazywali wówczas - podobnie w 1995 roku - najmniejszą chęć zmiany. Trudno jednak interpretować różnice w zakresie gotowości poszukiwania nowej pracy, ponieważ w 1992 roku pytano wszystkich zawodowo aktywnych, a w 1995 odpowiadały na to pytanie osoby zatrudnione w charakterze pracowników najemnych.

⁴ L. Beskid, R. Milic-Czeraniak, Z. Sufin, *Polacy a nowa rzeczywistość ekonomiczna*, IFiS PAN, Warszawa 1995.

Mała gotowość do zmiany miejsca zatrudnienia może być związana z postrzeganiem ograniczonych możliwości zmiany pracy nie tylko na lepszą, ale także na równorzędną, dającą podobne dochody. Opinie o możliwości znalezienia ekwiwalentnej pracy wyrażali wszyscy respondenci w wieku aktywności zawodowej (pominięto emerytów i rencistów).

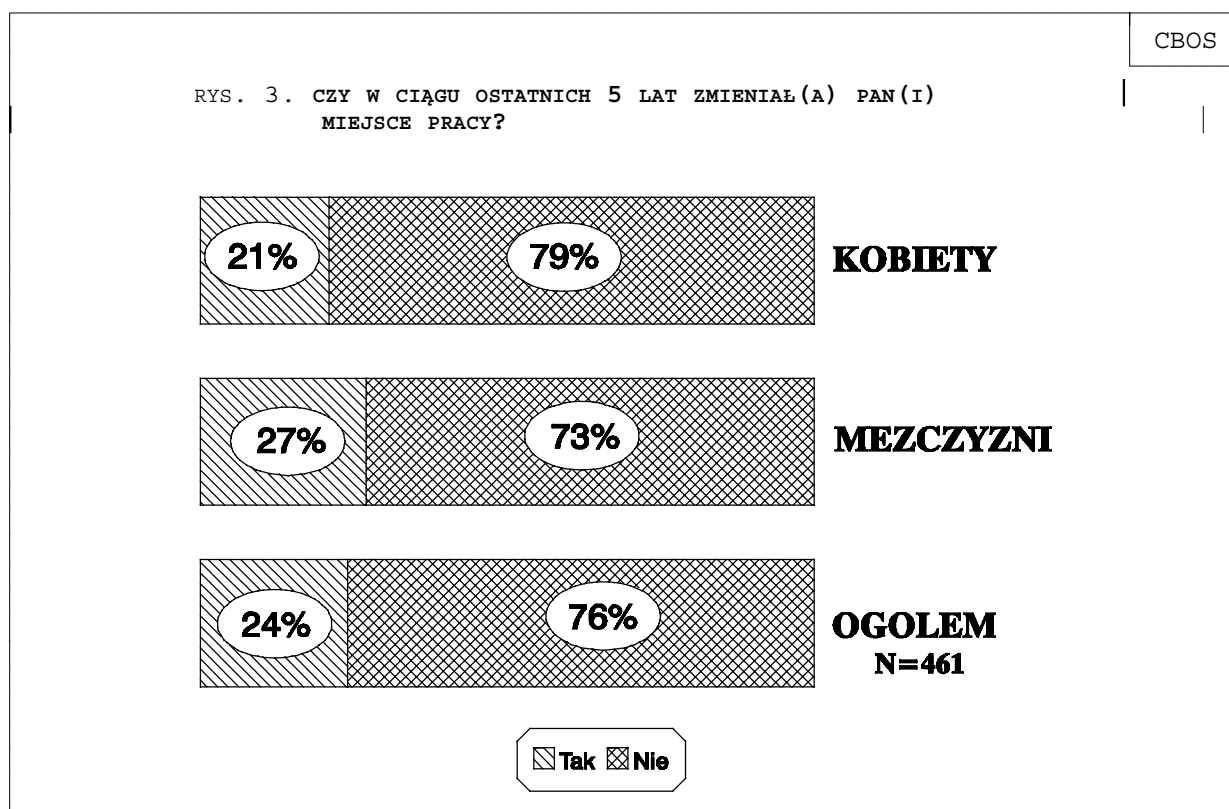
Ocena możliwości zmiany zatrudnienia na inne, dające podobne dochody, w zasadzie nie zmieniła się w ciągu ostatnich 5 lat. Nadal trzy czwarte ankietowanych jest zdania, że trudno o pracę na równorzędnych warunkach finansowych. Nastąpiła natomiast zmiana akcentu w ocenach pesymistycznych, a mianowicie - złagodzenie opinii.

O ocenie szans na znalezienie ekwiwalentnej pracy decydują przede wszystkim wykształcenie i kwalifikacje. Im niższe wykształcenie, tym silniejsze przekonanie, że trudno jest znaleźć pracę na tych samych warunkach finansowych. Negatywnie ocenia swoje szanse pod tym względem 66% ankietowanych legitymujących się podstawowym wykształceniem i 95% robotników niewykwalifikowanych. W odpowiedziach tych zawarta jest ocena własnej przydatności dla kształtującego się w Polsce rynku pracy.

Zmiana pracy

Panuje powszechne przekonanie, że obecnie w Polsce trudno jest znaleźć dobrą pracę⁵. Większość aktywnych zawodowo respondentów podziela ten pogląd, szczególnie jeśli chodzi o inną pracę, przynoszącą dochody podobne do uzyskiwanych. Można więc powiedzieć, że Polacy pesymistycznie oceniają możliwości znalezienia nie tylko "dobrej pracy", ale także równorzędnej z obecną.

Ciekawe, jak na tym tle przedstawia się rzeczywista ruchliwość zawodowa, czy Polacy zmieniają pracę i jak oceniają te zmiany.

Okazuje się, że w ciągu ostatnich 5 lat zmienił pracę co czwarty badany pracownik najemny (24%). Ponad połowa z nich zmieniła miejsce zatrudnienia jeden raz, co czwarty - dwa razy. Częściej zmieniali pracę mężczyźni niż kobiety, najczęściej osoby w wieku 25-34 lata.

⁵ Patrz komunikat CBOS "Mobilność w świadomości społecznej", marzec'95.

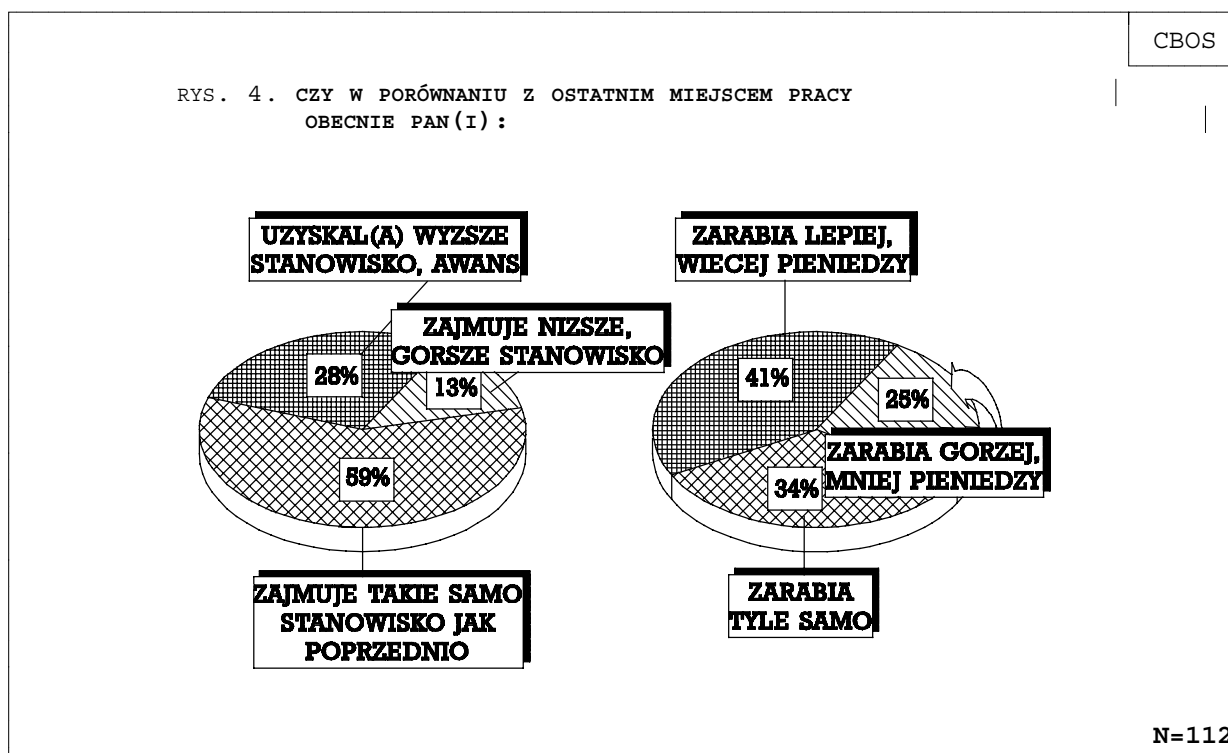
Z analizy społecznych cech respondentów deklarujących mobilność zawodową wynika, że częściej niż inni zmieniali pracę ludzie młodzi, mieszkańcy wsi i wielkich miast, badani najlepiej i najgorzej wykształceni, osiągający najniższe i najwyższe dochody na osobę w rodzinie, ankietowani o najwyższych i najniższych kwalifikacjach, pracownicy najemni sektora prywatnego (patrz aneks).

W badanej grupie występują dwie przeciwstawne przyczyny mobilności: 1) bariery i trudności związane z poczuciem stabilizacji zatrudnienia, 2) szanse i możliwości istniejące na rynku pracy.

Z jednej strony - relatywnie często zmieniały pracę osoby z wykształceniem podstawowym (28%), respondenci deklarujący najniższe dochody (32%), robotnicy niewykwalifikowani (31%), a zatem osoby o niskich kwalifikacjach. Duża mobilność mieszkańców wsi (31%) pozwala przypuszczać, że chodzi o pracowników szukających pracy w mieście, np. sezonowo. Podobne mogą być powody zmiany pracy zatrudnionych w sektorze prywatnym (45%). Przypomnijmy, że osoby nisko wykształcone i bez kwalifikacji deklarowały najmniejszą gotowość do zmiany pracy, a pracownicy najemni sektora prywatnego - największą. Można stąd wnosić, iż w tej grupie mobilność jest spowodowana brakiem pracy etatowej, redukcjami, niskimi zarobkami, a u podstaw działania leży brak poczucia pewności zatrudnienia.

Z drugiej strony - najczęściej zmieniały pracę osoby z wykształceniem wyższym (35%), respondenci deklarujący dobre warunki materialne własnych gospodarstw domowych (32%). Pracę zmienił także co czwarty mieszkaniec wielkiego miasta oraz prawie co trzeci reprezentant kadry kierowniczej i inteligencji. O tej grupie można powiedzieć, że stara się wykorzystać swoje kwalifikacje i możliwości w poszukiwaniu lepszej pracy, dającej możliwości awansu zawodowego lub ekonomicznego.

Największą mobilność wykazują osoby poniżej 35 roku życia. To dość oczywiste, że ludzie młodzi nastawieni są na "kariery zawodowe", na szukanie lepiej płatnej, ciekawszej, atrakcyjniejszej pracy, umożliwiającej wykorzystanie ich kwalifikacji i umiejętności. Potwierdzały to też przekonanie, że pracodawcy preferują obecnie młodych pracowników.

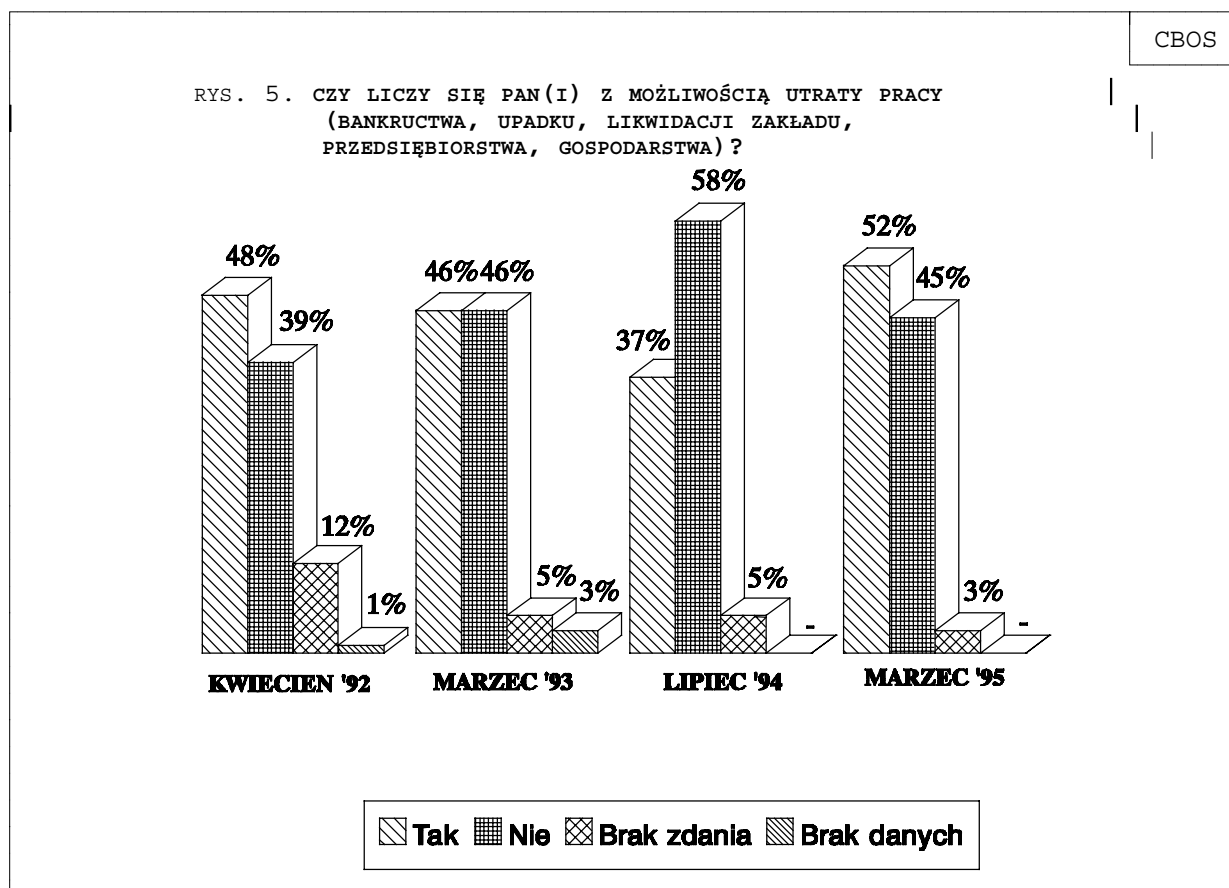

Ogólnie można stwierdzić, że zmiana pracy częściej wiąże się z lepszymi zarobkami niż z uzyskaniem wyższego stanowiska. Najczęściej nie jest związana z awansem zawodowym, ale też nieliczni oceniają ją w kategoriach degradacji. Co czwarty ankietowany pracownik najemny ocenia swoją obecną pracę jako gorzej wynagradzaną niż poprzednia, ale dwie piąte badanych zarabia więcej pieniędzy w obecnym miejscu pracy niż w ostatnim.

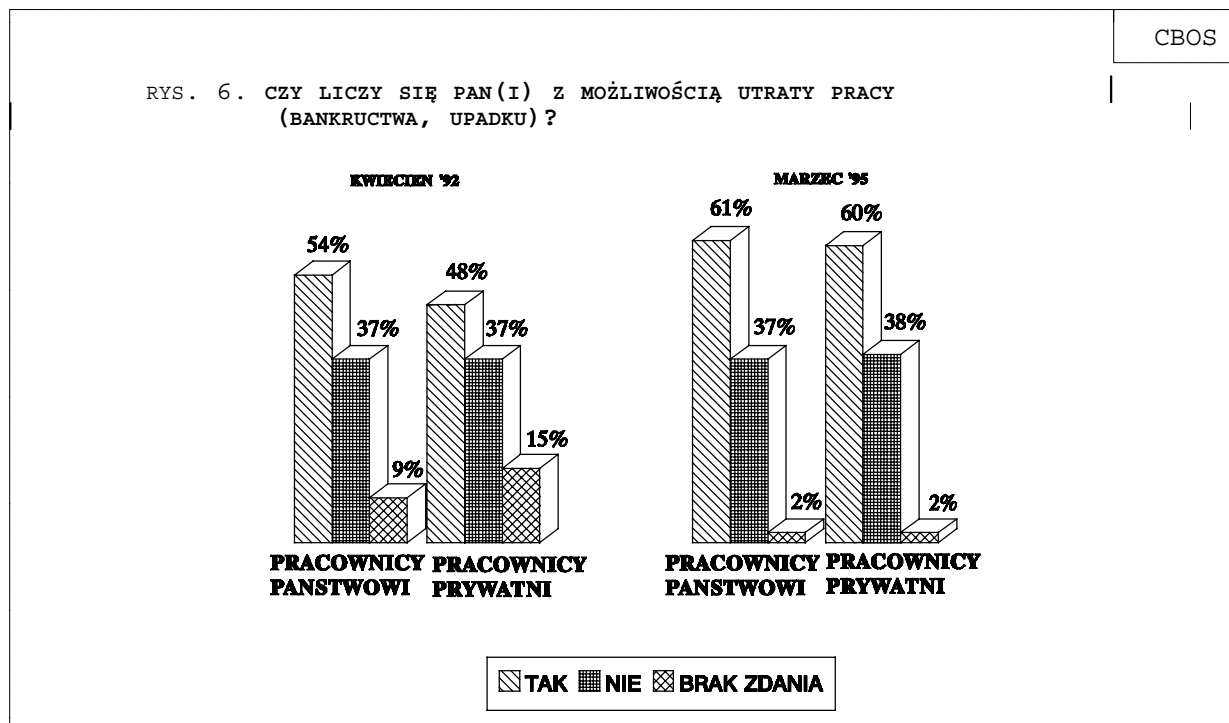
Lęk przed utratą pracy

Faktyczna zmiana zatrudnienia jest większa od deklarowanej gotowości do zmiany miejsca pracy. Można przypuszczać, że przed chęcią zmian powstrzymuje ludzi przeświadczenie, że w Polsce trudno o dobrą pracę oraz obawa przed jej utratą. Być może wynika to z niechęci do podejmowania ryzyka, które jest wpisane w każdą zmianę, albo przekonania, że należy szanować to, co się ma.

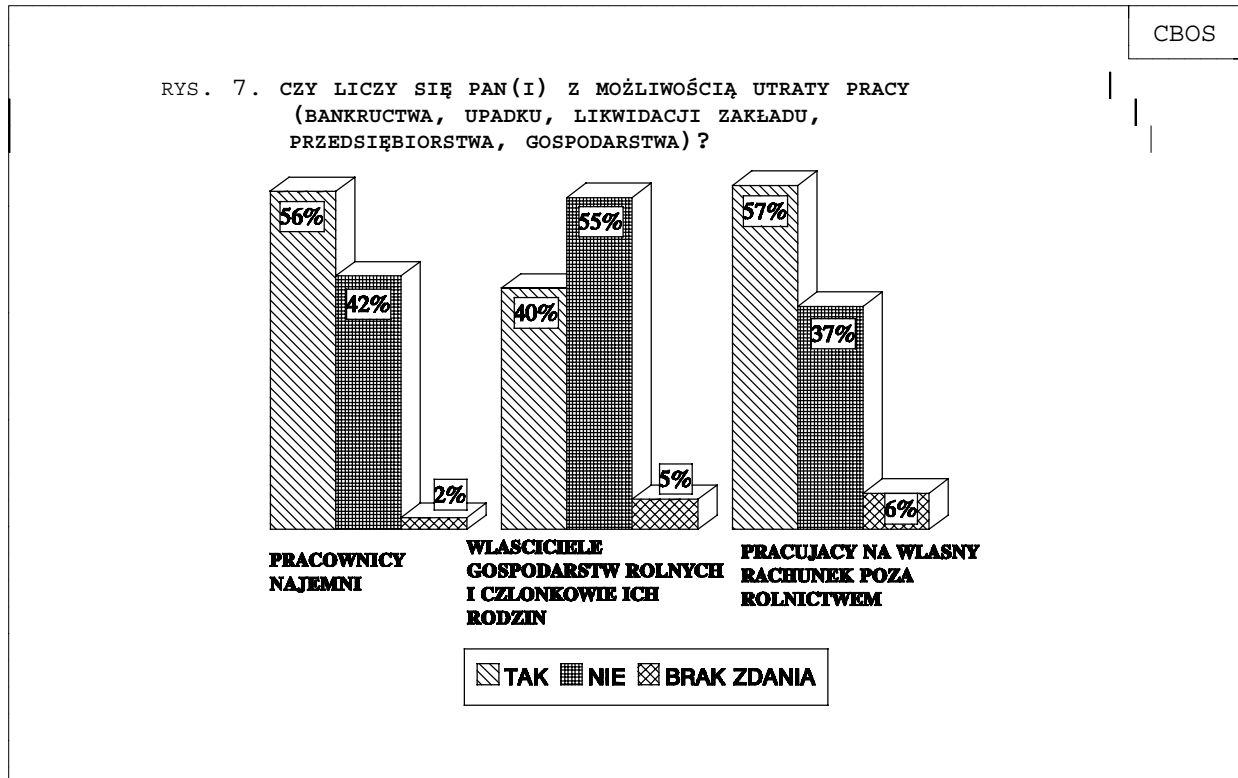
Badani pracownicy nie mają poczucia pewności zatrudnienia. Ponad połowa z nich liczy się z możliwością utraty pracy.

Brak poczucia pewności zatrudnienia znacznie wzrósł w ciągu ostatnich kilku miesięcy i jest najwyższy od 1992 roku. Obecnie zarówno pracownicy najemni sektora państwowego, jak i zatrudnieni w sektorze prywatnym czują się w jednakowym stopniu zagrożeni utratą pracy.

W porównaniu z rokiem 1992 poczucie zagrożenia utratą pracy wzrosło zwłaszcza wśród pracowników sektora prywatnego. To wyjaśnia zarówno większą gotowość do zmiany pracy wśród tej grupy zatrudnionych, jak i większą w porównaniu z innymi sektorami faktyczną fluktuację zatrudnienia. Potwierdza też wcześniej stawianą hipotezę, że praca u prywatnego właściciela nie daje poczucia stabilizacji zatrudnienia. Okazuje się jednak, że brak takiej pewności deklarują nie tylko pracownicy najemni, ale także właściciele zakładów pracy i gospodarstw rolnych.

Relatywnie największe poczucie stabilizacji zatrudnienia mają rolnicy indywidualni. Mimo to zaskakuje fakt, że dwie piąte spośród nich obawia się bankructwa, upadku bądź likwidacji własnego gospodarstwa rolnego. Zgodnie z tradycyjnym przekonaniem, gospodarstwo rodzinne może lepiej lub gorzej prosperować, przynosić większe lub mniejsze dochody, ale nie kwestionuje się konieczności gospodarowania na nim bez względu na płynące korzyści. Należy więc przypuszczać, że w tych odpowiedziach zawarta jest raczej niepewność co do opłacalności produkcji rolnej i aktualnej polityki wobec rolnictwa.

Ciekawe, czy tak znacznej obawie o utratę miejsca zatrudnienia towarzyszą perspektywiczne strategie postępowania w przypadku faktycznej utraty pracy. Pytanie to było skierowane do wszystkich pracowników najemnych.

Prosz sobie wyobrazić, że w wyniku redukcji zatrudnienia został(a) Pan(i) zwolniony(a) ze swego dotychczasowego miejsca pracy, czy w tej sytuacji:

	<u>1995</u>
- odwoływał(a)by się Pan(i), starając się pozostać w dotychczasowym miejscu pracy	23%
- szukał(a)by Pan(i) nowej pracy w sektorze państwowym	37%
- szukał(a)by Pan(i) nowej pracy w sektorze prywatnym	12%
- przekwalifikował(a)by się Pan(i), zdobył(a) nowy zawód	5%
- rozpoczął(ęła)by Pan(i) pracę na własny rachunek	9%
- póki się da, korzystał(a)by Pan(i) z zasiłku dla bezrobotnych	4%
- wyjechał(a)by Pan(i) za granicę	2%
Inna odpowiedź	3%
Trudno powiedzieć	5%

N=437

Tylko nieliczni respondenci zareagowaliby na ten fakt zmianą zawodu, przekwalifikowaniem, pracą na własny rachunek. Deklarowane ewentualne reakcje trudno nazwać strategiami przystosowawczymi. Ankietowani ograniczyliby się raczej do poszukiwania pracy równorzędnej z obecną, najczęściej w sektorze państwowym. Takiego zatrudnienia szukałoby 38% pracujących u prywatnych pracodawców i co trzeci pracownik zatrudniony obecnie w zakładach państwowych. Co czwarty pracujący w sektorze prywatnym deklaruje, że szukałby pracy u innego, również prywatnego pracodawcy (patrz aneks). Co czwarty pracownik najemny dochodziłby swoich praw pracowniczych w obecnym miejscu pracy.

Można więc ogólnie skonstatować, że Polacy nie szukają zmian w sferze zatrudnienia, nie mają poczucia stabilizacji w tym względzie, a ich ewentualne reakcje w przypadku utraty pracy mają raczej charakter zachowawczy niż przystosowawczy.

W pewnej sprzeczności z dotychczasowymi wnioskami pozostają deklaracje badanych świadczące o tym, że zmieniliby miejsce zamieszkania w poszukiwaniu lepszej, atrakcyjniejszej pracy.

W ciągu ostatnich 5 lat co dziesiąty ankietowany zmienił miejsce zamieszkania. Dotyczy to głównie ludzi młodych (co czwarty w grupach wieku do 24 lat i 25-34 lata). W warunkach polskich oznacza to raczej uzyskanie samodzielnego mieszkania niż wybór innej miejscowości czy regionu⁶.

W sytuacji hipotetycznej gotowość zmiany miejsca zamieszkania w poszukiwaniu nowej pracy zadeklarowała ponad połowa badanych (52%) pracowników najemnych. Jest to zaskakująco duży odsetek, zważywszy na to, że permanentne trudności mieszkaniowe w Polsce wytworzyły raczej wzór zmiany miejsca pracy ze względu na lokalizację mieszkania niż odwrotnie.

		CBOS
<u>Cechy socjodemograficzne badanych</u>	ODSETEK ODPOWIEDZI TWIERDZĄCYCH NA PYTANIE: <i>PRZYPUŚĆMY, ŻE W POLSCE NIE BYŁOBY ŻADNYCH PROBLEMÓW Z OTRZYMANIEM, ZAMIANĄ, KUPNEM MIESZKANIA. CZY PRZYJĄŁBY PAN (I) ATRAKCYJNIEJSZĄ, CIEKAWSZĄ I LEPIEJ PŁATNĄ PRACĘ OD OBECNEJ W INNEJ MIEJSCOWOŚCI (W INNYM WOJEWÓDZTWIE, W INNYM REGIONIE)?</i>	
<u>Wiek:</u>		
- do 24 lat	72	
- 25-34	59	
- 35-44	50	
- 45-54	49	
- 55-64	38	
- 65 lat i więcej	21	
<u>Miejsce zamieszkania:</u>		
- wieś	59	
- miasto do 20 tys.	46	
- od 21 do 100 tys.	52	
- 101-500 tys.	44	
- 501 tys. i powyżej	54	
<u>Wykształcenie:</u>		
- podstawowe	48	
- zasadnicze zawodowe	54	
- średnie	48	
- wyższe	63	
<u>Ocena własnych warunków materialnych:</u>		
- złe	60	
- średnie	49	
- dobre	42	

⁶ W badaniu "Moja rodzina" - zrealizowanym przez CBOS we wrześniu 1994 roku - brak samodzielnego mieszkania deklarowała co trzecia młoda rodzina (głowa rodziny nie ukończyła 24 lat) i 28% rodzin respondentów w wieku 25-34 lata.

Ryzyko radykalnej zmiany otoczenia w poszukiwaniu pracy podjęliby przede wszystkim ludzie młodzi i wykształceni oraz osoby deklarujące złe warunki materialne własnego gospodarstwa. Ciekawe, że mieszkańcy wsi częściej niż mieszkańcy miast wyrażają chęć poszukiwania pracy w innej miejscowości. Nie należy tego jednak interpretować jako większej gotowości do mobilności geograficznej ludności wiejskiej. Wynika to zapewne z faktu, że pracownicy najemni mieszkający na wsi zazwyczaj dojeżdżają do pracy w mieście, dlatego odpowiedź na to pytanie oznacza dla nich raczej zmianę trasy dojazdowej niż zmianę miejsca zamieszkania.

Ci, którzy deklarowali, że z powodu pracy nie zdecydowaliby się na zmianę obecnego miejsca zamieszkania, powoływali się głównie na swój lokalny patriotyzm, przywiązanie do rodziny i społeczności lokalnej, w której żyją.

★

★

★

Najlepiej przystosowane do nowych warunków na rynku pracy są osoby młode i wykształcone, które w największym stopniu deklarują gotowość do zmiany pracy (również w innym mieście, regionie kraju), najczęściej też były mobilne zawodowo w ciągu ostatnich 5 lat.

Obecnie ponad połowa pracowników najemnych ma poczucie braku stabilizacji zawodowej. Jednak tylko nieliczni w przypadku utraty zatrudnienia podjęliby pracę na własny rachunek lub starali się przekwalifikować czy zmienić zawód.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy zamierza Pan(i) zmienić swoją główną pracę? 1 - Tak, najszybciej jak to będzie możliwe; 2 - Tak, ale nie w najbliższym czasie; 3 - Raczej nie; 4 - Nie

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	4	9	22	64	422
Płeć					
Mężczyźni	4	13	21	61	207
Kobiety	4	5	24	67	215
Wiek					
do 24 lat	4	21	31	44	35
25-34	4	15	21	59	99
35-44	3	8	28	61	165
45-54	8	2	15	75	100
55-64	0	0	5	95	23
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	6	29	62	119
Miasto do 20 tys.	6	5	24	65	49
od 21 do 100 tys.	6	6	20	68	93
101-500 tys.	4	12	18	66	86
501 tys.i więcej mieszk.	2	17	18	63	76
Region					
Północny	12	16	13	59	47
Zachodni	1	6	33	60	49
Środkowozachodni	5	16	18	61	60
Środkowy	3	6	16	74	78
Wschodni	6	9	26	59	45
Południowo-wschodni	1	9	30	60	61
Południowo-zachodni	3	4	22	70	81
Wykształcenie					
Podstawowe	0	2	28	70	61
Zasadnicze zawodowe	4	10	20	66	149
Średnie	4	11	21	64	149
Wyższe	8	11	26	56	63
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	4	9	26	61	71
Prac.umysł.niż.szczebła	6	9	21	65	94
Pracownicy fiz.- umysł.	5	10	36	49	37
Robotnicy wykwalifikowani	3	12	15	70	144
Robotnicy niewykwalifik.	2	4	25	68	58
Rolnicy	0	0	41	59	6
Prywatni przedsiębiorcy	0	0	61	39	4
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	1	9	25	65	111
Sektor państwowy	4	5	20	71	161
Sektor prywatny	7	16	21	55	116
Spółdzielczość	0	9	19	73	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	7	10	24	59	76
125 - 199	5	9	17	70	74
200 - 274	4	9	23	63	125
275 - 324	2	9	25	64	60
325 i powyżej	3	10	22	66	79
Ocena własnych war. mater.					
Złe	6	8	24	63	163
Średnie	3	10	20	67	185
Dobre	3	11	23	62	74
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	0	6	24	70	13
Raz w tygodniu	4	7	23	66	232
Kilka razy w roku	4	11	20	65	124
W ogóle nie uczestniczy	8	13	22	56	54
Poglądy polityczne					
Lewica	2	5	19	74	98
Centrum	2	14	22	61	145
Prawica	7	9	26	58	101
Trudno powiedzieć	7	5	21	66	78

Tabela 2. Czy w ciągu ostatnich 5 lat zmienił(a) Pan(i) miejsce pracy?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	24	76	461
Płeć			
Mężczyźni	27	73	236
Kobiety	21	79	225
Wiek			
do 24 lat	31	69	35
25-34	38	62	111
35-44	19	81	180
45-54	17	83	103
55-64	23	77	29
65 lat i więcej	0	100	3
Miejsce zamieszkania			
Wieś	32	68	135
Miasto do 20 tys.	18	82	56
od 21 do 100 tys.	19	81	102
101-500 tys.	22	78	91
501 tys.i więcej mieszk.	25	75	78
Region			
Północny	31	69	52
Zachodni	25	75	49
Środkowozachodni	33	67	63
Środkowy	27	73	90
Wschodni	13	87	54
Południowo-wschodni	15	85	68
Południowo-zachodni	25	75	86
Wykształcenie			
Podstawowe	28	72	69
Zasadnicze zawodowe	20	80	171
Średnie	23	77	160
Wyższe	35	65	61
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	29	71	68
Prac.umysł.niż.szczebla	17	83	94
Pracownicy fiz.- umysł.	24	76	42
Robotnicy wykwalifikowani	24	76	145
Robotnicy niewykwalifik.	31	69	58
Rolnicy	21	79	15
Prywatni przedsiębiorcy	29	71	19
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	20	80	111
Sektor państwowy	14	86	164
Sektor prywatny	45	55	136
Spółdzielczość	9	91	25
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 125 zł	32	68	85
125 - 199	28	72	80
200 - 274	20	80	136
275 - 324	14	86	58
325 i powyżej	28	72	93
Ocena własnych war. mater.			
Złe	24	76	177
Średnie	22	78	198
Dobre	32	68	86
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	6	94	13
Raz w tygodniu	22	78	251
Kilka razy w roku	21	79	139
W ogóle nie uczestniczy	43	57	57
Poglądy polityczne			
Lewica	21	79	103
Centrum	23	77	153
Prawica	30	70	118
Trudno powiedzieć	22	78	87

Tabela 3. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty pracy? 1 - Bardzo poważnie się z tym liczę; 2 - Raczej tak; 3 - Raczej nie; 4 - Nie, to mało prawdopodobne

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	35	28	17	3	608
Płeć						
Mężczyźni	17	37	27	17	2	327
Kobiety	18	32	28	18	4	281
Wiek						
do 24 lat	13	50	23	11	4	46
25-34	16	44	24	14	2	136
35-44	17	33	30	17	3	229
45-54	21	30	27	17	5	131
55-64	16	27	27	30	0	52
65 lat i więcej	26	6	42	26	0	14
Miejsce zamieszkania						
Wieś	17	34	24	21	4	245
Miasto do 20 tys.	14	35	37	14	0	58
od 21 do 100 tys.	16	37	29	14	3	119
101-500 tys.	22	37	25	13	3	97
501 tys. i więcej mieszk.	18	30	33	19	1	89
Region						
Północny	15	41	26	14	5	60
Zachodni	17	43	24	14	3	58
Środkowozachodni	15	31	29	21	3	92
Środkowy	16	33	28	20	3	116
Wschodni	18	36	30	16	0	84
Południowo-wschodni	18	27	32	19	5	101
Południowo-zachodni	22	38	24	13	3	97
Wykształcenie						
Podstawowe	21	27	24	22	6	144
Zasadnicze zawodowe	20	41	25	12	1	204
Średnie	15	36	29	16	3	192
Wyższe	7	27	37	26	3	68
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	12	25	40	19	4	72
Prac.umysł.niż.szczebła	11	36	32	19	2	91
Pracownicy fiz.- umysł.	14	40	23	14	8	43
Robotnicy wykwalifikowani	19	46	25	9	1	139
Robotnicy niewykwalifik.	43	32	16	9	0	51
Rolnicy	11	30	30	27	3	108
Prywatni przedsiębiorcy	19	40	26	13	3	64
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	18	28	32	21	1	105
Sektor państwowy	19	42	27	10	2	155
Sektor prywatny	19	41	25	13	2	187
Spółdzielczość	14	40	27	12	7	22
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	23	38	20	14	4	151
125 - 199	21	32	26	18	3	95
200 - 274	17	30	35	15	3	164
275 - 324	15	36	24	22	4	67
325 i powyżej	10	37	33	19	1	115
Ocena własnych war. mater.						
Złe	31	30	25	12	2	223
Średnie	10	39	28	20	4	272
Dobre	9	36	33	21	2	113
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	22	30	25	22	0	21
Raz w tygodniu	15	34	30	16	4	351
Kilka razy w roku	19	37	23	19	2	171
W ogóle nie uczestniczy	23	35	27	14	1	65
Poglądy polityczne						
Lewica	12	39	30	18	1	134
Centrum	19	29	27	21	4	206
Prawica	16	41	28	14	2	149
Trudno powiedzieć	20	34	27	14	5	116

Tabela 4. Proszę powiedzieć, czy łatwo mógłby (mogliaby) Pan(i) znaleźć inną pracę dającą podobne dochody?

	(%)					
	Bardzo łatwo	Raczej łatwo	Raczej trudno	Bardzo trudno	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	3	14	38	40	5	548
Płeć						
Mężczyźni	4	16	40	37	4	286
Kobiety	2	12	36	44	6	261
Wiek						
do 24 lat	2	21	26	44	7	48
25-34	2	19	45	26	7	140
35-44	3	12	47	35	3	204
45-54	7	9	24	57	3	111
55-64	0	13	23	57	6	39
65 lat i więcej	0	0	17	77	5	6
Miejsce zamieszkania						
Wieś	1	9	36	49	5	209
Miasto do 20 tys.	4	11	39	42	4	54
od 21 do 100 tys.	5	16	38	37	4	107
101-500 tys.	3	19	42	34	3	102
501 tys. i więcej mieszk.	6	21	38	28	7	75
Region						
Północny	3	19	33	39	5	54
Zachodni	2	20	51	23	3	49
Środkowozachodni	0	14	44	39	3	70
Środkowy	6	17	38	32	8	98
Wschodni	5	8	26	59	3	84
Południowo-wschodni	3	12	41	35	9	94
Południowo-zachodni	2	12	37	48	1	99
Wykształcenie						
Podstawowe	2	3	31	57	7	113
Zasadnicze zawodowe	3	12	39	42	3	201
Średnie	3	16	42	35	3	174
Wyższe	5	35	35	15	10	59
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	7	29	27	27	9	64
Prac.umysł.niż.szczebła	1	14	44	39	2	79
Pracownicy fiz.- umysł.	6	11	59	24	0	34
Robotnicy wykwalifikowani	4	14	35	46	0	129
Robotnicy niewykwalifik.	0	5	43	50	1	52
Rolnicy	1	6	31	53	9	93
Prywatni przedsiębiorcy	3	20	46	23	8	56
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	3	18	47	27	5	97
Sektor państwowy	2	12	34	51	0	142
Sektor prywatny	5	17	41	34	4	164
Spółdzielczość	0	22	42	33	3	19
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	2	8	31	53	5	128
125 - 199	2	7	48	41	2	85
200 - 274	2	13	42	40	3	161
275 - 324	2	23	37	35	3	55
325 i powyżej	7	22	38	28	5	101
Ocena własnych war. mater.						
Złe	3	11	39	44	4	200
Średnie	3	12	38	42	5	241
Dobre	5	24	35	30	6	106
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	27	31	36	7	10
Raz w tygodniu	3	11	38	45	4	310
Kilka razy w roku	3	14	39	39	6	164
W ogóle nie uczestniczy	8	27	37	23	5	63
Poglądy polityczne						
Lewica	2	15	39	42	2	123
Centrum	3	11	43	38	5	188
Prawica	5	18	33	41	3	122
Trudno powiedzieć	3	13	33	41	10	111

Tabela 5. Przypuśćmy, że w Polsce nie byłoby żadnych problemów z otrzymaniem, zamianą, kupnem mieszkania. Czy przyjął(ęła)by Pan(i) atrakcyjniejszą, ciekawszą i lepiej płatną pracę od obecnej w innej miejscowości (w innym województwie, w innym regionie)?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	39	8	484
Płeć				
Mężczyźni	49	42	9	248
Kobiety	56	37	8	236
Wiek				
do 24 lat	72	19	8	44
25-34	59	32	8	112
35-44	50	42	8	185
45-54	49	46	6	100
55-64	38	53	9	29
65 lat i więcej	21	46	33	13
Miejsce zamieszkania				
Wieś	59	35	5	139
Miasto do 20 tys.	46	42	11	64
od 21 do 100 tys.	52	37	11	113
101-500 tys.	44	47	9	89
501 tys. i więcej mieszk.	54	39	7	80
Region				
Północny	42	56	2	52
Zachodni	72	21	7	53
Środkowo-zachodni	68	29	3	63
Środkowy	53	39	8	88
Wschodni	44	53	2	52
Południowo-wschodni	42	45	13	82
Południowo-zachodni	49	35	16	94
Wykształcenie				
Podstawowe	48	45	7	75
Zasadnicze zawodowe	54	33	13	176
Średnie	48	45	7	169
Wyższe	63	36	1	63
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	57	42	1	72
Prac. umysł. niż. szczebla	53	43	3	93
Pracownicy fiz. - umysł.	61	30	9	42
Robotnicy wykwalifikowani	52	40	7	145
Robotnicy niewykwalifik.	63	36	1	58
Rolnicy	50	35	16	16
Prywatni przedsiębiorcy	12	54	34	19
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	53	43	4	113
Sektor państwowy	54	39	6	163
Sektor prywatny	56	36	8	138
Spółdzielczość	51	49	0	25
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	60	34	6	92
125 - 199	65	30	5	84
200 - 274	51	38	11	142
275 - 324	42	47	11	62
325 i powyżej	42	52	6	94
Ocena własnych war. mater.				
Złe	62	33	6	180
Średnie	49	41	10	214
Dobre	42	49	9	90
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	55	0	14
Raz w tygodniu	52	40	8	271
Kilka razy w roku	49	40	11	138
W ogóle nie uczestniczy	61	30	8	60
Poglądy polityczne				
Lewica	56	37	8	107
Centrum	54	40	6	162
Prawica	54	38	8	117
Trudno powiedzieć	45	43	13	99